

Dr. sc. Ivana Jurčević,
viša asistentica*

Izvorni znanstveni rad
UDK 94(497.6)-05 Pavlović, R."14"
341.7(497.5 Dubrovnik)(091)
929 Pavlović, R.:343.61
Primljeno: 3. veljače 2016.

DUBROVAČKI TAJNI PLANOV I TROVANJA I UBOJSTVA BOSANSKOG VOJVODE RADOŠLAVA PAVLOVIĆA

Sažetak: *U radu se prikazuju odnosi Dubrovnik i bosanskog vojvode Radoslava Pavlovića. Posebna pozornost je posvećena navedenome odnosu tijekom Konavoskog rata, od 1430. do 1433. godine. Rat je vođen između Radoslava Pavlovića s jedne, te Dubrovčana s druge strane, a počeo je zbog Radoslavova nepoštovanja ugovora o prodaji njegova dijela Konavala Dubrovčanima. Rat je istodobno vođen i na vojnom i diplomatskom planu, uključio je i druge važne čimbenike u Bosni i Humu, a i šire. Njihovi odnosi na ratnom planu odražavali su se i na diplomatskome planu. Dubrovčani su na sve načine, (stvaranjem saveza protiv Radoslava, kompromitiranjem vojvode u Bosni, Ugarskoj i Veneciji) pokušavali oslabiti i uništiti svog neprijatelja. U sukobu su se Dubrovčani tako koristili svim dopuštenim i nedopuštenim sredstvima, a najtamnija strana dubrovačke tajne diplomacije bila je pokušaj ubojstva vojvode Radoslava Pavlovića, trovanjem ili bodežom.*

Ključne riječi: *vojvoda Radoslav Pavlović, Dubrovčani, Konavoski rat, tajna diplomacija, pokušaj ubojstva*

UVOD

Odnosi bosanskog vojvode Radoslava Pavlovića i Dubrovčana posebice se mogu pratiti tijekom Konavoskog rata,¹ 1430.–1433. godine, vođenog između Radoslava Pavlovića s jedne, te Dubrovčana s druge strane, koji su ovo područje nastojali uključiti u planove teritorijalnog

* Dr. sc. Ivana Jurčević, viša asistentica: Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku, Ulica Lorenza Jäger 9, 31000 Osijek.

1 O sukobu Dubrovčana s vojvodom Radoslavom Pavlovićem, poznatijim kao Konavoski rat, dosta je pisano: Truhelka, Č., *Konavoski rat (1430.–1433.)*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, br. 23, 1917., Sarajevo, 1918., str. 146.–211.; Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M., *Uloga bosanskog kralja u Konavoskom ratu (1430.–1433.)*, Povijesni zbornik – godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe, br. 3, god. II, Osijek, 2008., str. 7.–45.; Živković, P., *Tvrtko II. Tvrtković, Bosna u prvoj polovini XV. stoljeća*, Institut za istoriju u Sarajevu, Sarajevo 1981.; Kutrović, E., *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić – Kosača*, Institut za istoriju, Sarajevo, 2009.; Ćirković, S., *Historija srednjovjekovne bosanske države*, Srpska književna zadruga, Beograd, 1964. te brojni drugi povjesničari u sintezama i priložima za izučavanje bosanske i dubrovačke srednjovjekovne povijesti.

širenja Dubrovnika. Jednako vođen i na vojnom i diplomatskom planu, uključio je i druge važne čimbenike, kako u Bosni i Humu, tako i izvan granica, Ugarsku, Portu, despota Đurđa Brankovića. Nakon dugotrajnih i često mukotrpnih pregovora, vođenih od 1419. godine, Radoslav Pavlović je, poznat po prevrtljivosti i mijenjanju odluka,² sklapanjem kupoprodajnog ugovora 31. prosinca 1426. godine, Dubrovčanima prodao svoju polovinu Konavala, s Obodom i Cavtatom te Donjom Gorom i Vitaljinom. Time su Dubrovčani napokon mogli ući u posjed toliko željenih obaju dijelova Konavala – i Radoslavljeva te dijela Sandalja Hranića, čiji su dio kupili znatno prije, 1419. godine. Nakon što su kupili Radoslavov dio Konavala, Dubrovčani su imali velikih teškoća u odnosima s vojvodom Radoslavom te 1430. godine dolazi do izbijanja Konavskog rata.

Upravo je Konavoski rat iznio na vidjelo i najgrublje strane dubrovačke diplomacije. U nastojanju da naštete vojvodi Radoslavu Pavloviću, od kojeg su kupili njegov dio Konavala, Dubrovčani su se koristili sredstvima ucjene, potkupljivanja pa sve do pokušaja likvidacije. Tako su, na samom početku Konavskog rata, u vrijeme kada su doživjeli neuspjeh na ratnom polju, odlučili otrovati vojvodu Radoslava Pavlovića, radeći na tom planu u strogoj tajnosti.

U radu će se govoriti o navedenim djelovanjima dubrovačke diplomacije, a posebna pozornost bit će posvećena dubrovačkom angažiranju u vezi s tajnim trovanjem bosanskoga vojvode. Iz navedenog moći će se vidjeti značenje, sposobnost i spretnost dubrovačke diplomacije u korist ostvarivanja svojih političkih ciljeva. Ti se planovi dubrovačke diplomacije doznaju na temelju dokumenata Dubrovačkog arhiva, koji se nalaze u spisima dubrovačke latinske kancelarije u serijama *Lettere di Levante*, odlukama Vijeća umoljenih, Velikog vijeća i Malog vijeća.

POSljedICE PRODAJE RADOSLAVOVA DIJELA KONAVALA DUBROVČANIMA

Prilike u Bosni, nakon smrti bosanskog kralja Tvrtka I. Kotromanića 1391. godine, očitovale su se kroz razdoblje razjedinjenosti zemlje, slabljenja centralne vlasti i državnog jedinstva te posebice jačanja moći bosanske vlastele, odnosno oblasnih gospodara.³ Postupnost u oblikovanju zemalja oblasnih gospodara započinje početkom 15. stoljeća na primjerima vojvode Hrvoja Vukčića, vojvode Sandalja Hranića i kneza Pavla Radenovića.⁴ Tako su se završetkom procesa decentralizacije i dezintegracije na području srednjovjekovne Bosne i Huma izdvojile tri velike feudalne obitelji: Hrvatinići, Kosače i Pavlovići, čiji su utemeljitelji bili vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić, vojvoda Vlatko Vuković i knez Pavao Radenović. Jedna od prvih zadaća

² Vezano uz pregovore oko prodaje Radoslavova dijela Konavala Dubrovčanima i nepoštovanje dogovora, više u: Ćorović, V., *Kako je Radoslav Pavlović prodao Dubrovčanima Konavle (1423.–1427.)*, Godišnjica Nikole Čupića, 35, Beograd, 1927., str. 7.–110.; Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M., *op. cit.* u bilj. 1., str. 9.–51.

³ Ćirković, S., *Historija srednjovjekovne bosanske države*, Beograd, Srpska književna zadruga, 1964.; Isti, *Rusaška gospoda*, Historijski časopis, XXI, Beograd, 1974., str. 5.–17.; Živković, P., *op. cit.* u bilj. 1.; Isti, *Povijest BiH do konca XVIII. stoljeća i Povijest Hrvata Bosanske Posavine do početka XX. stoljeća*, Mostar, HKD Napredak, 1994.; Isti, *Feudalna hijerarhija i feudalna anarhija u Bosni i Humu u XV. stoljeću*, Spomen spis. Povodom 90. obljetnice rođenja fra Ignacija Gavrana, Beograd, 2004., str. 517., 528.; Anđelić, P., *Barones regni i državno vijeće srednjovjekovne Bosne*, Prilozi, Institut za istoriju u Sarajevu, 11/12, Sarajevo, 1975./1976., str. 29.–48.

⁴ Radonić, J., *O knezu Pavlu Radenoviću – Priložak Istoriji Bosne krajem XIV. i početkom XV. veka*, Letopis Matica srpske, 211/1, Novi Sad, 1902., str. 39.–62., 211/2, Novi Sad, 1902., str. 34.–61.

u procesu stvaranja zemalja oblasnih gospodara bila je potiskivanje kraljevske vlasti i utjecaja na njihovim teritorijima te podčinjavanje niže vlastele. Jezgra obitelji Pavlović nalazila se u srednjoj i istočnoj Bosni, od Dobruna na istoku do Vrhbosne na zapadu, od Olova na sjeveru do Prače na jugu, a gospodarili su dijelom Konavala, Trebinjem, Vrmom, Bilećom i Fatnicom.⁵

Ubrzo nakon što su Dubrovčani otkupili Radoslavljev dio Konavala 1427. godine, uslijedili su veliki problemi s vojvodom Radoslavom Pavlovićem. Vojvoda se nikako nije mogao pomiriti s gubitkom tog teritorija, pa je Dubrovčanima stvarao brojne neprilike. Odmah je počeo s uznemiravanjima i provociranjima Dubrovčana, što će na kraju i dovesti do njihova otvorenog rata. Na svaki je način Dubrovčanima osporavao pravo na kupljeni dio teritorija. Poticao je tamošnje stanovništvo na razne bojkote i sabotaze (paljenje ljetine, ubojstva tamošnjeg stanovništva) zbog čega je dubrovačka vlada upućivala brojne prigovore i prosvjede, no sve uzalud. Kao glavni povod za rat s Dubrovčanima vojvoda Radoslav vidio je u odluci dubrovačke vlade o prokopavanju kanala između Cavtata i kopna, kojim bi odvojili Cavtat od obale i na taj ga način učinili poluotokom.⁶ Odluku o prokopu kanala donio je dubrovački Senat 4. studenog 1429. godine. Tom su odlukom precizirane i dimenzije kanala, kao širina koja je trebala biti deset koraka. Tim činom prokopavanja kanala Dubrovčani su namjeravali osigurati sklonište za zaštitu svojih ljudi, stvari i blaga (životinja). Od Velikog je vijeća zatraženo da dađe ovlasti knezu i Malom vijeću kako bi mogli poduzeti sve što je potrebno za ostvarenje ovog projekta.⁷ Veliko je vijeće dalo ovlaštenje knezu i Malom vijeću da se omogući ostvarivanje Cavtata kao otočica te da se pokrenu predloženi radovi. Također, Veliko je vijeće dodalo i neke svoje zahtjeve, tj. opaske, među kojima i onu da se oziđa kanal kolika mu je dužina sve do visine zemlje i da se na kanalu sagradi potreban most.⁸ Za tu je svrhu izabrana i tročlana komisija koja će predložiti način kako da se napravi kanal u Cavtatu.⁹ Imenovana je komisija u kratkom razdoblju od svega četiri dana podnijela izvještaj i prijedlog o kojem se raspravljalo u Malom vijeću.¹⁰

Reakcije vojvode Radoslava na navedena zbivanja bile su brze i vrlo oštre. Najprije su ljudi vojvode Radoslava Pavlovića pred dubrovačko Vijeće umoljenih iznijeli pritužbe svoga gospodara vezane za sve učestalije prebjegje njegovih ljudi na dubrovački teritorij, gdje su nalazili skloništa. Odgovor na te optužbe bio je da će se Dubrovčani strogo držati sklopljenih ugovora i obveza te da oni nemaju namjeru zadržati ljude u prebjegu, a ako nekoga zateknu na svom području, voljni su ga prognati sa svoga teritorija.¹¹ Vojvoda Radoslav nije se zadovoljio takvim odgovorom te je vrlo brzo nakon takve reakcije dubrovačke vlade zarobio jednu dubrovačku karavanu s robom. Vlada je potom odlučila uputiti vojvodi Radoslavu svoga poslanika koji će razriješiti taj spor. Za tu je posredničku misiju određen Petar Lukarević, koji je, najvjerojatnije, uspio u svojim nakanama.¹²

5 Radonić, J., *op. cit.* u bilj. 4., str. 43.–44.; Ivić, A., *Radosav Pavlović, veliki vojvoda bosanski*, Letopis Matice srpske, 245/1, Novi Sad, 1907., str. 1.–32., 246/2, Novi Sad, 1907., str. 24.–48.; Ćirković, S., *Historija...*, *op. cit.* u bilj. 1., str. 215.

6 Vidjeti bilješku 1.

7 Državni arhiv u Dubrovniku (dalje DAD), Acta Consilii Rogatorum (dalje Cons. Rog.), vol. IV, fol. 124, 4. XI. 1429.

8 DAD, Acta Consilii Maius (dalje Cons. Maius), vol. IV, fol. 55v, 8. XI. 1429.

9 DAD, Cons. Maius, vol. IV, fol. 56v, 15. XI. 1429., Acta Consilii Minoris (dalje Cons. Minoris), vol. IV, fol. 278v, Cons. Rog., vol. IV, fol. 126v, 18. XI. 1429.

10 DAD, Cons. Rog., vol. IV, fol. 126–127, 18. XI. 1429.

11 Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 149.

12 Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 149.

Vojvoda Radoslav nije odustajao od svojih provokativnih namjera i traženja povoda za sukob s Dubrovčanima. Tako je u proljeće 1430. godine uputio poslanstvo u Dubrovnik koje je trebalo tražiti isplatu kamata na njegov uloženi novac u Komuni, tj. kamate na uloženi 6.000 dukata za proteklu 1429. godinu, koja je završila 1. siječnja 1430. godine, i preuzimanje glavnice, 6.000 dukata, što ugovorom nije bilo moguće. Naime, za svoj je dio prodanog zemljišta vojvoda Radoslav dobio 13.000 dukata, od čega je 6.000 ostavio u Komuni na čuvanje uz dobit od 6%, stalni godišnji tribut u iznosu od 6.000 perpera na godinu, kao i komad zemlje u svom dijelu Konavala te palaču, nekadašnje vlasništvo dubrovačkog plemića Žoreta Palmotića, koju je morao sam obnoviti.¹³ Na zahtjeve izaslanstva knez je odgovorio kako je Komuna tražene kamate isplatila, a glavicu, odnosno ulog od 6.000 dukata, nije dužna odmah isplatiti jer postoji otkazni rok od dva mjeseca, koji se mora najaviti.¹⁴ Ovakav odgovor kneza i dubrovačke Vlade bio je sasvim dovoljan razlog da vojvoda Radoslav započne s neprijateljstvima prema Dubrovčanima. Radoslavljevi ljudi, predvođeni Radojem Ljubišićem, najprije su napali Ljutu u Konavlima i pri tom su vrlo brzo razbili dubrovačku vojsku te zauzeli Župu. Tom vojnom akcijom Radoja Ljubišića u travnju 1430. godine započeo je sukob Radoslava Pavlovića i Dubrovčana, u povijesti poznat kao Konavoski rat.

DUBROVAČKO PRIKAZIVANJE RADOŠLAVA NA RAZNIM DVOROVIMA

Dubrovčani su još prije izbijanja samoga rata razvili vrlo živu diplomatsku aktivnost uključivanja i drugih strana u sukob protiv vojvode Radoslava. Posebice se to odnosi na bosanskog kralja Tvrtka II. i vojvodu Sandalja Hranića kao i druge faktore od kojih su mogli imati vojnu i političku potporu.

O vojnim akcijama vojvode Radoslava Dubrovčani su najprije izvijestili bosanskog kralja Tvrtka II. Tvrtkovića, no nije poznato kako je kralj reagirao na dubrovačke pritužbe. Iz nešto kasnijih događanja može se vidjeti kako se ni kralju nije svidjelo takvo Radoslavovo ponašanje. U gotovo svim svojim posredovanjima na dvorovima bosanskoga kralja i vojvode Sandalja, Dubrovčani su počeli ocrnjivati vojvodu Radoslava Pavlovića. Samo nepunu godinu prije, 1429. godine, kada su vojvodi Radoslavu uputili svog poslanika Petra Lukarevića, vezano za zbivanja i razmirice pred Konavoski rat, Dubrovčani vojvodu Radoslava oslovljavaju srdačnim i dobrim prijateljem, uzvišenim gospodinom i najsrdačnijim prijateljem njihova grada.¹⁵ Već iduće 1430. godine, kada je Radoslav otpočeo s kršenjem ugovora i napadima, govorili su da je najgori čovjek i najveći otpadnik, kao i najgora zmija koja truje svu Bosnu. Naime, u jednom naputku za poslanika Nikolu Rastića, koji se nalazio kod bosanskoga kralja, 30. travnja 1430. godine ističu kako je Radoslav Pavlović najgori čovjek koji je bez ikakva razloga i uzroka po-

13 Miklošić, F., *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Rogusii*, Beč 1858, str. 336.–342.; Stojanović, Lj., *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, Beograd – Sremski Karlovci, 1929., str. 607.–616.; Usporediti: Živković, P., *op. cit.* u bilj. 1., str. 116.; Isti, *Učešće bosanske vlastele u diobi Konavala*, Prilozi, Institut za istoriju u Sarajevu, god. XV, br. 16, Sarajevo 1979., str. 185., nap. 18.; Grujić, R., *Konavle pod raznim gospodarima od XII do XV veka*, Spomenik, Srpska kraljevska akademija, br. 66, Zemun, 1926., str. 35., nap. 86.; Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M., *op. cit.* u bilj. 1., str. 9.

14 Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M., *op. cit.* u bilj. 1., str. 12.

15 DAD, Lettere e Comissioni di Levante (dalje Lett. di Lev.), vol. X, fol. 82, 4. XI. 1429.

kušao naštetiti njihovu gradu Dubrovniku te je najveći neprijatelj ne samo Dubrovnika nego i cijele Bosne, a posebice bosanskoga kralja. Dubrovčani navode kako je vojvoda Radoslav unio nemir u cijelu Bosnu te je uzrok svakog zla kojeg trpi Bosna.¹⁶ Prema njihovu je izvješću vojvoda Radoslav Pavlović “najopakiji čovjek, najgora zmija koja truje svu Bosnu, koja svakoga ujeda”, “nema vjere prema nikome, prijatelj nikome nije, pa ni samome sebi”.¹⁷ Sličnim su ga riječima ocrnili i u pismu što su ga pisali vojvodi Sandalju, na čijem je dvoru boravio dubrovački poslanik Benko Gundulić.¹⁸ Tako su na dvorovima bosanskoga kralja Tvrtka II. Tvrtkovića i Sandalja Hranića Dubrovčani tražili da se vojvoda Radoslav Pavlović kazni i potpuno uništi.¹⁹

Dubrovčani su otišli i korak dalje te su uputili i pismo svome vrhovnom gospodaru, ugarskom kralju Sigismundu. U jednom su pismu upućenom upravo ugarskom kralju Dubrovčani isticali kako katoličanstvo u tim područjima nema većeg neprijatelja nego što je vojvoda Radoslav, pataren koji što duže dominira postaje sve opasniji u svojim podlim djelima.²⁰ Dubrovčani su zatražili pomoć i od dijela ugarskih velikaša.²¹ Poslanicima su dali upute da u svojim posredovanjima uvijek prikažu situaciju težom nego što to ona jest, kao i njihovu snagu slabijom u usporedbi s onom vojvode Radoslava Pavlovića.²² U ponovnom obraćanju ugarskom kralju Dubrovčani su isticali kako je vojvoda Radoslav perfidan te najopasniji tiranin koji svoj otrov rasipa iz jednog zla u drugo, a kao pataren istinski je bič protiv katoličke vjere.²³

Ogorčenje Dubrovčana prema vojvodi Radoslavu Pavloviću sve je više raslo kako su odmičale vojne akcije u kojima Dubrovčani nisu bili uspješni. To se može vidjeti iz pisma upućenog 9. svibnja 1430. godine njihovom poslaniku Benku Gunduliću koji je boravio na dvoru vojvode Sandalja. Dubrovčani u pismu navode da bi se svi trebali udružiti – bosanski kralj, ugarski kralj i cijela Bosna, pa čak i Turci ako je to nužno – kako bi se, prema riječima Dubrovčana, istrijebio vojvoda Radoslav. Iz sadržaja pisma sasvim je jasno kako Dubrovčani koriste najgrublje i najprljavije metode uništenja neprijatelja. I to je ulazilo u domenu njihove tajne diplomacije. Dubrovačko pismo namijenjeno Benku Gunduliću sadrži patetične apele i pozive kako bi se na taj način što više osvetili vojvodi Radoslavu Pavloviću.²⁴ Slične molbe te komentare na račun vojvode Radoslava Pavlovića uputili su Dubrovčani i Mlečanima, 8. svibnja 1430. godine.²⁵

U pismu što ga Dubrovčani šalju svom poslaniku na dvoru bosanskoga kralja Tvrtka II. Tvrtkovića, među ostalim stoji kako je Radoslav Pavlović taj koji sije neslogu i donosi pro-

16 DAD, Lett. di Lev., vol. X. fol. 111–113, 30. IV. 1430.; Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 151.

17 DAD, Lett. di Lev., vol. X., fol. 112–113, 30. IV. 1430.; Krekić, B., *Dva priloga bosanskoj istoriji prve polovine petnaestog vijeka*, Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine, br. 37., Sarajevo, 1986., str. 138.

18 DAD, Lett. di Lev., vol. X. fol. 113.–116, 30. IV. 1430.

19 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 111–113, 30. IV. 1430.

20 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 117–117v, 30. IV. 1430.; Usporediti: Živković, P., *op. cit.* u bilj. 1., str. 142., nap. 15.; Ivić, A., *op. cit.* u bilj. 5., br. 245/1, str. 2.

21 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 118–118v, 30. IV. 1430.; Usporediti: Živković, P., *op. cit.* u bilj. 1., str. 142., nap. 16.

22 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 119–119v, 30. IV. 1430.; Usporediti: Krekić, B., *op. cit.* u bilj. 17., str. 139.

23 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 130–130v, 11. V. 1430.; Ivić, A., *op. cit.* u bilj. 5., br. 245/1., str. 2.

24 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 127v–129, 9. V. 1430.

25 DAD, Lett. di Lev, vol. X, fol 129v, 8. V. 1430.

kletstvo Bosni, a kako bi Bosna mogla živjeti u miru i zadobiti dobar glas koji je nekad imala, potrebno je što prije ukloniti vojvodu Radoslava.²⁶

DUBROVAČKO NASTOJANJE STVARANJA SAVEZA PROTIV VOJVODE RADOSLAVA PAVLOVIĆA

Tako su Dubrovčani, usporedno s diplomatskim aktivnostima kojima su nastojali kompromitirati vojvodu Radoslava Pavlovića, u Bosni, na ugarskom dvoru i u Veneciji, pregovarali i o stvaranju lige za uništenje te otrovne zmije.²⁷ Pregovore su vodili s kraljem Tvrtkom II. i vojvodom Sandaljem kojima su predlagali trojni savez, uključivanje Dubrovčana, bosanskog kralja i vojvode Sandalja protiv Pavlovića. Dubrovčani su predložili i financijski plan toga saveza, predloživši raspodjelu troškova potrebnih za kupnju Radoslavovih zemalja, koja se trebala isposlovati na Porti. Predložili su da svi članovi saveza, kralj Tvrtko II., vojvoda Sandalj i oni, sudjeluju u kupnji područja vojvode Radoslava, u kojoj bi bosanski kralj sudjelovao s 40.000, Dubrovčani s 20.000 i vojvoda Sandalj s 10.000 dukata.²⁸ Prema tom prijedlogu Dubrovčani su imali i nekih svojih zahtjeva koje su nekoliko puta tražili, a koji su se odnosili na ustupanje Trebinja s Lugom kao naknada štete nanesene Dubrovčanima u sukobu s vojvodom Radoslavom Pavlovićem (ratna razaranja i stradanja), kao i protjerivanje Ljubibratića iz Huma.²⁹ Prije nego što da konačan pristanak na ulazak u planirani savez, Tvrtko II. je od Dubrovčana zatražio objašnjenje koji to dio zemlje zahtijevaju kao naknadu za pretrpljenu štetu u ratu s vojvodom Radoslavom Pavlovićem. Njihov je zahtjev, uobičajen dotad, bio da ne traže ništa više osim Trebinja s Lugom u trajno vlasništvo i protjerivanje Ljubibratića.³⁰

DUBROVAČKI TAJNI PLANOVI UBOJSTVA RADOSLAVA PAVLOVIĆA

Kolebanje bosanskog kralja nagnalo je Dubrovčane da u tajnosti nastave raditi na fizičkom uništenju vojvode Radoslava. Za tu je svrhu Senat ovlastio kneza i Malo vijeće da pokušaju sklopiti posao i s nekim od dubrovačkih neprijatelja, za njihovo dobro. Knez i Malo vijeće trebaju se s njima pokušati dogovoriti te im mogu obećati i učiniti i nešto drugo.³¹ Što bi to nešto drugo bilo, ostaje nam da nagađamo, ali se može pretpostaviti da je bila riječ o nagradi

26 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 131v–132, 11. V. 1430.

27 Više o pregovorima za stvaranje saveza vidjeti u: Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M, *op. cit.* u bilj. 1., str. 7.–45.

28 DAD, Lett. di Lev, vol. X, fol. 169v, 23. VI. 1430. "(...) cha oltra li ducati quaranta milia quali volepagare lore noi pagassimo ducati XX^m et voivode ducati X^m(...)."

29 DAD, Lett di Lev, vol. X, fol. 135–135v, 13. V. 1430.; Usporediti: Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 158.; Živković, P, *op. cit.* u bilj. 1., str. 144., nap. 27.; DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 169–169v, 23. VI. 1430.; Usporediti: Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 158.; Živković, P, *op. cit.* u bilj. 1., str. 147., nap. 49.

30 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 171v–172, 26. VI. 1430. "(...) chel dixे voler saper se nui voressemo algune terre de Radossavo (...) dareteli per le iniurie offensione preparzer de sangue, robarie, damne spexe in extimabele possa solamente aver Tribigne et Lugh con li sui confini in de Chelmo.", Živković, P, *op. cit.* u bilj. 1., str. 147., nap. 52.

31 DAD, Cons. Rog., vol. IV, fol. 156, 5. V. 1430.

za učinjeno djelo uklanjanja vojvode Radošlava Pavlovića. Onaj kome je povjereno izvršavanje ovog podlog djela bio je, kako se čini izvjesni Sokan, a s njim su trebali razgovarati knez i Malo vijeće. Takva je odluka donesena 7. svibnja 1430. godine. Sokanu je odobreno da može doći na dubrovački teritorij kako bi iznio svoje mišljenje o planu. Trebao je doći u roku od dva dana, dakle najkasnije 9. svibnja.³² Da je bila riječ o strogoj tajnosti plana, može posvjedočiti i činjenica kako se u tim dokumentima i odlukama nigdje ne spominje ime vojvode Radošlava Pavlovića te se uopće ne govori ništa što je s njim u vezi. S obzirom na sve okolnosti već započetog rata može se naslutiti kako se radilo nešto protiv samog vojvode Radošlava. To potvrđuje i spremnost Dubrovčana da pregovaraju s vlastitim neprijateljima, pa čak i na sporazumijevanje s njima.

I dok su Dubrovčani u tajnosti pregovarali sa spomenutim Sokanom, radili su i na pribavljanju materijala potrebnog za ubojstvo trovanjem Radošlava Pavlovića. Radi toga su u pregovorima s tadašnjim uglednim dubrovačkim ljekarnikom Johannesom Salimbenom, potomkom dvojice također uglednih ljekarnika u Dubrovniku. Tome su ljekarniku u svibnju 1430. godine dali neuobičajene i strogo povjerljive upute, ubrzo nakon pregovora sa Sokanom.³³

Dubrovnici su u državnu službu unajmljivali ljekarnike (spičare) uz godišnju plaću, pristojan stan i lokal te obično i plaćanje prijevoza lađom iz Italije, odakle su najčešće ljekarnici i dolazili. Tako je u dubrovačkoj službi ljekarnika bio i već spomenuti Salimbene, kao i njegov otac, prijašnji ljekarnik Johanninus Salimbene, a također i djed, Petar ljekarnik. Članovi te obitelji u službi su Dubrovačke Republike bili dugi niz godina ostvarujući to uz produžavanje godišnjih ugovora s Dubrovčanima. To je ponovno učinio i početkom 1396. godine, kao i godinama prije, a i nešto poslije, i Johanninus Salimbene, otac Johannes Salimbena, koji je od 5. siječnja u državnoj službi, sklopivši s vladom ugovor na dvije godine, na temelju kojeg je dobivao 100 perpera plaće i 30 perpera stanarine, uz određene uvjete. Bio je obavezan držati ljekarnu opskrbljenu svime potrebnim za ljekarne (spičarije) i medicinu, a sve pokvarene lijekove te sve što nije za upotrebu dužan je baciti ili poslati izvan Dubrovnika. O tome će svake godine kontrolu voditi liječnici. Sve što bude prodavao Dubrovačkoj Republici za poslanstva i kancelarije, za darove osobama koje prolaze kroz Dubrovnik, za svečanosti u povodu blagdana sv. Vlaha, kao i za ostale blagdane, prodavat će jeftinije nego drugima. Treba sniziti cijene svim spičarijama i lijekovima, a o tome će se brinuti liječnici koji će procijeniti sve lijekove koji se prodaju, kao i to da će na svakom receptu i lijeku, koji budu propisivali, naznačiti cijenu. Još je nekoliko puta Johanninus Salimbene produžavao svoj ugovor te se u službi spominje i u kolovozu 1414. godine.³⁴

Nakon smrti Johanninusa Salimbena njegovu je ljekarnu preuzeo sin Johannes Salimbene, onaj kojega su zadužili dubrovački knez i Malo vijeće da pribavi potreban materijal u Veneciji za trovanje Radošlava Pavlovića. Vlada ga je poslala u Veneciju u svibnju 1430. godine kako bi ondje potajice nešto kupio i to isprobao na kokošima. Očito je bila riječ o nekakvoj vrsti otrova koji je trebao biti upotrijebljen protiv vojvode Radošlava i njegovih ljudi koji su uznemiravali Dubrovčane i nanosili im velike štete. Kako bi prikrrio pravi razlog svog dolaska u Veneciju, lje-

32 DAD, Cons. Rog., vol. IV, fol. 126v, 7. V. 1430.

33 Jeremić, R., Tadić, J., *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, knj. II, Biblioteka centralnog higijenskog zavoda, Beograd, 1939., str. 151.

34 Jeremić, R., Tadić, J., *op. cit.* u bilj. 33., str. 150.–151.

karnik Salimbene trebao je kupiti i neke lijekove za svoju ljekarnu. Ovaj se ljekarnik u Dubrovniku spominje do lipnja 1440. godine te slovi kao vrlo uspješan i ljekarnik i trgovac.³⁵ Da je bio cijenjen te čovjek od povjerenja, upućuje i sama činjenica da mu Dubrovčani povjeravaju tako delikatan zadatak. Koliko je njegova misija držana u tajnosti, potvrđuje i to da se u odlukama svih triju vijeća nigdje ne bilježe.

Dok su se na granicama Dubrovačke Republike vodile ratne akcije, Johannes Salimbene otišao je u Veneciju obaviti povjereni zadatak i to je trebao učiniti uz pomoć dubrovačkog građanina i vlastelina Luje Gučetića, koji je već boravio u Veneciji. Ljekarnik Johannes Salimbene trebao je u Veneciji potražiti Luju Gučetića i od njega dobiti zakletvu tajnosti te mu pojasniti razlog svog dolaska i predložiti svoju misiju, odnosno zadatak. Ljekarniku je određeno da, ako u Veneciji i ne nađe Luju Gučetića, svojom snalažljivošću i znanjem te trudom i brigom treba pronaći i kupiti ono što mu je povjereno i detaljno obrazloženo. Također mu je savjetovano kako treba paziti da bude dobro i pošteno uslužen i da kupi materijal zadovoljavajuće kvalitete i sadržaja, odnosno najkvalitetnije stvari. Od odobrenih stotinu dukata koji su mu dani za kupnju potrebnih stvari, kao i za troškove puta, treba kupiti još i mirodija, kako nitko ne bi posumnjao što kupuje i kako bi prikrpio pravi cilj. Te mirodije, koje će kupiti zajedno s potrebnim stvarima za ostvarenje povjerenog zadatka, neka zadrži za sebe. Ljekarniku je i određeno da pripremi probni primjerak te ga isproba na peradi, primjerice kokošima ili puranima. Kako bi bili što sigurniji u ostvarenje ove misije, Dubrovčani su dali nove upute ljekarniku Johannesu Salimbeni. Ako ne pronađe njihova sugrađanina i vlastelina Luju Gučetića i ako ne uspije sam obaviti povjereni mu zadatak, neka potraži i obrati se za pomoć liječniku Bartolu iz Piombina, bivšem dubrovačkom djelatniku. Njemu treba predati pismo dubrovačke vlade u kojem je zamoljen pomoći ljekarniku savjetom i kako da dobije traženi materijal i tako uspije izvršiti što mu je povjereno. Ako mu pomogne njihov bivši službenik liječnik Bartol i uspije ispuniti zadatak, Salimbene je dobio naređenje da se s nabavljenim materijalom što žurnije vrati u Dubrovnik. Pa i ako ne postigne cilj, treba se što prije vratiti u grad. Dubrovačka je vlada savjetovala Salimbeni da u Veneciji pokuša dobiti stotinu dukata zajma da završi zadatak koji mu je povjeren. Ne bude li u mogućnosti dobiti taj novac, neka se obrati dubrovačkim građanima u Veneciji, vlasteli i trgovcima. Vlada je također molila njihovu pomoć tražeći da ljekarniku daju traženih stotinu dukata, koje će im dubrovačka vlada vratiti kao dug. Sve to Salimbene je trebao držati u strogoj diskreciji, pazeći da se nikome ne povjerava. Pri tom je Salimbene dobio i dodatnih deset dukata za razne troškove puta i boravka.³⁶ Kako je ljekarnik Johannes Salimbene obavio povjereni mu zadatak, ostaje nepoznato.

Nije poznato je li dubrovačka vlada pokušala realizirati zamišljeni plan o trovanju vojvode Radoslava Pavlovića. O samom je planu, kako se čini, doznao i vojvoda što potvrđuje kasniji slijed zbivanja tijekom rata i kontakata Dubrovčana s bosanskim kraljem Tvrtkom II. Tvrtkovićem. Sasvim je jasno kako su Dubrovčani nabavom otrova preko ljekarnika Salimbena doista imali namjeru otrovati vojvodu Radoslava. Iako se u dokumentima nigdje ne spominje takva namjera, kao ni predmet kojim bi se plan realizirao, nije teško zaključiti kako je riječ o otrovu jer krajem lipnja 1430. godine Dubrovčani osobito spominju Radoslavovo uništenje. A samo zanimanje kupca, odnosno njegova djelatnost ljekarnika koji je zasigurno bio dobar stručnjak, prilično stroga diskrecija, traženje pomoći još jednog stručnjaka u Veneciji, ljekarnika Bartola

35 Jeremić, R., Tadić, J., *op. cit.* u bilj. 33., str. 150.

36 DAD, Lett. di Lev., vol. X, fol. 130v, 13. V. 1430., vol. X, fol. 138v, 27. V. 1430.

iz Piombina, kao i iskušavanje kupljene materije na pernatim životinjama, ukazuju na činjenicu kako je bila riječ o nabavi otrova namijenjenog ubojstvu vojvode Radošlava Pavlovića. Naravno, iz slijeda kasnijih zbivanja u odnosima vojvode Radošlava Pavlovića i Dubrovčana vidi se da ovaj dubrovački plan trovanja vojvode nije uspio.

Dubrovčani ipak nisu odustali od svojih prvobitnih namjera likvidacije Radošlava Pavlovića. Nakon neuspjelog prethodno navedenog plana dubrovačka vlada i knez, po ovlaštenju Senata od 20. lipnja 1430. godine, pregovarali su s vlastelinom Gojčinom Crnovićem o drugim planovima bitnima za korist njihova grada. Vlada i knez odobrili su 250 perpera za izvršavanje važnog i korisnog posla za njihov grad.³⁷ Ne navodi se o kakvu je poslu riječ jer se i ovaj put plan treba držati u strogoj tajnosti, a očito je opet u vezi s likvidacijom vojvode Radošlava Pavlovića. I ovaj plan svakako treba povezati s neobavljenim zadatkom trovanja vojvode Radošlava Pavlovića.

OBJELODANJENI DUBROVAČKI PLANOV I PROTIV VOJVODE RADOŠLAVA PAVLOVIĆA

Nakon više tajnih pokušaja i prikrivanja planova, Dubrovčani su napokon objelodanili plan likvidacije vojvode Radošlava Pavlovića. Krajem lipnja 1430. godine u jednom se dokumentu izrijeком spominje Radošlavova likvidacija. Novi je plan predviđao tajno i diskretno slanje ubojice k vojvodi Radošlavu Pavloviću. U Vijeću umoljenih odlučeno je da se kod vojvode pošalje jedan čovjek, kojemu se ne spominje ime. Prema odluci Senata, Malo vijeće i knez odobrili su 36 perpera kojima će se tom čovjeku nabaviti jedan pancir, jedan "stocho" i soli u navedenoj vrijednosti. Ta je odluka samo dva dana poslije promijenjena. Prema ovlaštenju Senata donesena je odluka da se čovjeku umjesto pancira da soli i jedan bodež kao zamjena za "stocho".³⁸ Možemo samo nagađati je li unajmljeni ubojica pokušao ubiti Radošlava jer se ta zbivanja u arhivskim dokumentima više ne spominju. Čini se kako su Dubrovčani i dalje ostali pri diplomaciji javnog uništenja vojvode Radošlava Pavlovića preko rata u koji su pokušali uključiti bosanskog kralja, vojvodu Sandalja, kao i ugarskog kralja i njegova bana Matka Talovca, a ostavili su i otvorenu mogućnost i za pregovore sa samim vojvodom Radošlavom Pavlovićem.³⁹ Nije napušten ni plan o trovanju, ovaj put njihovih neprijatelja, ljudi vojvode Radošlava. Takva je odluka donesena 26. lipnja 1430. godine, kada su imenovana trojica vlastelina koja su se trebala brinuti o ostvarenju takvoga plana, odnosno o trovanju i organiziranju trovanja onih njihovih neprijatelja za koje im se bude činilo da to jesu.⁴⁰

Vidljivo je da su u ovom ratu Dubrovčani primjenjivali i metode ucjena neprijateljskih glava. Bili su spremni bogato nagraditi one koji ubiju vojvodu Radošlava Pavlovića ili ga predaju živoga. Ova je mjera svakako ostvarivala moralni pritisak na osobu na koju se ucjena odnosila

37 DAD, Cons. Rog., vol. IV, fol. 181v, 20. VI. 1430.

38 DAD, Cons. Minoris, vol. V, fol. 44, 26. VI. 1430.

39 Više o tome u Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M., *op. cit.* u bilj. 1., str. 7.–45.; Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 146.–211.

40 DAD, Cons. Minoris, vol. V, fol. 44., 26. VI. 1430.; Usporediti: Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 162.; Krekić, B., *op. cit.* u bilj. 33., str. 142.

te izazivala osjećaj nesigurnosti u donošenju daljnjih odluka i još veći bijes koji je bio karakterističan za vojvodu Radoslava.

Ovakve namjere i planovi svakako nisu bili novina u srednjovjekovnoj diplomaciji. Dubrovčani su se u sukobu s neprijateljima, kakav im je bio i Radoslav Pavlović, koristili svim dopuštenim i nedopuštenim sredstvima. Bila je to najtamnija strana srednjovjekovne diplomacije koja često zbog pomanjkanja izvornih podataka, kao i u ovom dubrovačkom slučaju, nije dovoljno rasvijetljena. Nema potrebe sumnjati u dubrovačke namjere trovanja vojvode Radoslava Pavlovića jer saznanje i strah koji je postojao kod vojvode Radoslava, kao i bosanskoga kralja, ukazuju na postojanje takvog propagandnog ratovanja tijekom srednjeg vijeka, u odnosima Dubrovnika i vojvode Radoslava Pavlovića. Postojanje takve sumnje i opasnosti izazivalo je opravdani strah kod vojvode Radoslava Pavlovića, ne samo za sebe nego i za članove njegove uže obitelji. Doznajući kako su Dubrovčani uputili dvojicu svojih poslanika Ivana Gundulića i Nikolu Đorđića na dvor bosanskoga kralja Tvrtka II., i vojvoda Radoslav Pavlović bosanskome kralju upućuje svoje poslanstvo, Budisava Bogovčića i Aleksu Paštovića. Poslanici vojvode Radoslava Pavlovića optužili su Dubrovčane da su došli na dvor Tvrtka II. otrovati Radoslavova sina Ivaniša Pavlovića. On je na bosanskome dvoru boravio kao zalog, odnosno talac, za dobiveni zajam od 15.000 dukata kojima je vojvoda Radoslav Pavlović morao podmiriti dugovanje prema Porti. Pojednostosti tih optužaba prenijeli su dubrovački poslanici svojoj Vladi.⁴¹ Ovakve optužbe Radoslava Pavlovića sasvim su sigurno potaknute dubrovačkim namjerama o njegovu trovanju. Nije poznato kako je vojvoda za to doznao, ali u strahu da se to ne dogodi njegovu sinu Ivanišu upozorava kralja Tvrtka II. I sam kralj Tvrtko II. bio je vrlo oprezan kad su posrijedi te optužbe pa je pustio Radoslavova sina.⁴² Radoslav je, najvjerojatnije, osobno došao na kraljevski dvor u Sutjesku po svoga sina, kako bi bio što sigurniji.⁴³

ZAKLJUČAK

Dubrovčani su se u sukobu s neprijateljima, kakav im je bio i bosanski vojvoda Radoslav Pavlović, koristili svim dopuštenim i nedopuštenim sredstvima. Bila je to najtamnija strana srednjovjekovne diplomacije, a takve namjere i planovi svakako nisu bili novina u srednjovjekovnoj diplomaciji. U planovima svoje diplomatske aktivnosti, u ostvarivanju svojih ciljeva, Dubrovčani nastoje Radoslava Pavlovića prikazati u lošem svjetlu, na kraljevskim dvorovima, posebice ugarskom i bosanskom, kao i na dvoru moćnoga bosanskog velikaša vojvode Sandalja Hranića. Oni tako u svoje diplomatsko djelovanje uključuju sve bitne faktore od kojih su mogli imati vojnu i političku potporu.

Na temelju dokumenata dubrovačkog arhiva doznaje se i o dubrovačkoj namjeri tajnog ubojstva vojvode Radoslava Pavlovića trovanjem, koji je detaljno razrađen. Takvih je planova protiv vojvode bilo više. Upravo su ti planovi bili rezultat dubrovačkih trenutačnih neuspjeha u ratnim akcijama protiv vojvode Radoslava Pavlovića u Konavoskom ratu, kao i na diplomat-

41 DAD, Lett. di. Lev., vol. X, fol. 68-69, 19. I. 1432.; Cons. Rog., vol. V, fol. 58, 8. I. 1432., fol. 59, 15. I. 1432.; Usporedi: Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 198.-199.

42 Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 198.

43 Truhelka, Č., *op. cit.* u bilj. 1., str. 198.

skom planu, budući da nisu uspjeli stvoriti planirani savez protiv vojvode. Iz toga se vidi kako Dubrovčani nisu ništa prepuštali slučaju te su bogatim diplomatskim odnosima i djelovanjima nastojali raditi u svoju korist.

LITERATURA I IZVORI

IZVORI

DRŽAVNI ARHIV U DUBROVNIKU (DAD)

1. Acta Consilii Rogatorum (Cons. Rog.).
2. Acta Consilii Maius (Cons. Maius).
3. Acta Consilii Minoris (Cons. Minoris).
4. Lettere e Comissioni di Levante (Lett. di Lev.).

OBJAVLJENE ZBIRKE IZVORA

1. Miklošić, F., *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Rogusii*, Beč, 1858.
2. Stojanović, Lj., *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, Beograd – Sremski Karlovci, 1929.

LITERATURA

1. Andelić, P., *Barones regni i državno vijeće srednjovjekovne Bosne*, Prilozi, Institut za istoriju u Sarajevu, 11/12, Sarajevo, 1975./1976., str. 29.–48.
2. Čirković, S., *Historija srednjovjekovne bosanske države*, Srpska književna zadruza, Beograd, 1964.
3. Čirković, S., *Rusaška gospoda*, Historijski časopis, XXI, Beograd, 1974., str. 5.–17.
4. Ćorović, V., *Kako je Radoslav Pavlović prodao Dubrovčanima Konavle (1423.–1427.)*, Godišnjica Nikole Čupića, 35, Beograd, 1927., str. 7.–110.
5. Grujić, R., *Konavle pod raznim gospodarima od XII. do XV. veka*, Spomenik, Srpska kraljevska akademija, br. 66, Zemun, 1926., str. 3.–123.
6. Ivić, A., *Radosav Pavlović, veliki vojvoda bosanski*, Letopis Matice srpske, 245/1, Novi Sad, 1907., str. 1.–32, 246/2, Novi Sad, 1907., str. 24.–48.
7. Jeremić, R., Tadić, J., *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, knj. II, Biblioteka centralnog higijenskog zavoda, Beograd, 1939.
8. Krekić, B., *Dva priloga bosanskoj istoriji prve polovine petnaestog vijeka*, Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine, br. 37, Sarajevo, 1986.
9. Kutrović, E., *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić – Kosača*, Institut za istoriju, Sarajevo, 2009.
10. Radonić, J., *O knezu Pavlu Radenoviću – Priložak Istoriji Bosne krajem XIV. i početkom XV. veka*, Letopis Matica srpske, 211/1, Novi Sad, 1902., str. 39.–62., 211/2, Novi Sad, 1902., str. 34.–61.
11. Truhelka, Ć., *Konavoski rat (1430.–1433.)*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, br. 23, 1917., Sarajevo, 1918., str. 146.–211.
12. Živković, P.; Jakić, I.; Brandić, M., *Uloga bosanskog kralja u Konavoskom ratu (1430. –1433.)*, Povijesni zbornik – godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe, br. 3, God. II, Osijek, 2008., str. 7.–45.

13. Živković, P., *Tvrtko II. Tvrtković, Bosna u prvoj polovini XV. stoljeća*, Institut za istoriju u Sarajevu, Sarajevo, 1981.
14. Živković, P., *Povijest BiH do konca XVIII. stoljeća i Povijest Hrvata Bosanske Posavine do početka XX. stoljeća*, HKD Napredak, Mostar, 1994.
15. Živković, P., *Feudalna hijerarhija i feudalna anarhija u Bosni i Humu u XV. stoljeću*, Spomen spis. Povodom 90. obljetnice rođenja fra Ignacija Gavrana, Beograd, 2004., str. 517.–528.
16. Živković, P., *Učešće bosanske vlastele u diobi Konavala*, Prilozi, Institut za istoriju u Sarajevu, god. XV, br. 16, Sarajevo, 1979., str. 181.–188.

Ivana Jurčević, PhD, Senior Assistant, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE DUBROVNIK SECRET PLANS TO POISON AND MURDER THE BOSNIAN DUKE RADOŠLAV PAVLOVIĆ

Summary

The article deals with the relations between Dubrovnik and the Bosnian Duke Radoslav Pavlović, which can be traced to the time of the Konavle war from 1430 to 1433. The war was waged by Radoslav Pavlović and the inhabitants of Dubrovnik due to Radoslav's breach of contract on selling his share of the Konavle region to the inhabitants of Dubrovnik. It was both military and diplomatic war involving other important factors in Bosnia, Hum and beyond. The positions of the conflicting parties in the war reflected the diplomatic activities of the inhabitants of Dubrovnik who tried to weaken and destroy their enemy in various ways (by creating the alliance against Radoslav and by compromising the Duke in Bosnia, Hungary and Venice). In this conflict the inhabitants of Dubrovnik used all legal and illegal means; the darkest secret of the Dubrovnik secret diplomacy was the attempted murder of the Duke Radoslav Pavlović, either by poisoning or stabbing.

Keywords: Duke Radoslav Pavlović, the inhabitants of Dubrovnik, the Konavle war, secret diplomacy, attempted murder

